

Funkcionālās pieejas - jauna perspektīva reģionu attīstībai Eiropā

Avots: Interreg

Pēdējos gados funkcionālās pieejas ir kļuvušas par galveno kohēzijas politikas elementu. Tādi instrumenti kā integrētie teritoriālie ieguldījumi (ITIs), kas piemēram, redzami Polijā, un Kopienas vadīta/organizēta vietējā attīstība (CLLD) arvien vairāk darbojas pāri administratīvajām robežām. Dažas Interreg programmas arī ir pieņēmušas funkcionālo teritoriju koncepciju. Šādas pieejas parasti tiek integrētas starpvalstu līmenī, pieņemot makroreģionālās stratēģijas. Atspoguļojot šīs tendences, Eiropas Komisija nesēn publicēja funkcionālo pieeju rīku kopumu, uzsverot to priekšrocības teritoriālajai attīstībai.

Funkcionālo teritoriju noteikšanas nozīme

Funkcionālās pieejas kalpo vairākiem mērķiem. Tās var palīdzēt izstrādāt efektīvāku un izmaksu ziņā efektīvāku politiku, veicināt integrētu attīstību, izmantojot sinerģiju un apjomu radītus ietaupījumus, kā arī stiprināt noturību pieaugošās nenoteiktības apstākļos. Šīs priekšrocības rodas no rūpīgi strukturētiem, uz pierādījumiem balstītiem ieinteresēto personu sadarbības procesiem.

Tradicionālās funkcionālās pieejas, piemēram, funkcionālās pilsētu teritorijas (FPT) un vietējie darba tirgus reģioni (VDTR), parasti izmanto funkcionālās robežas. Nesēn, 2023. gadā, Eiropas Komisijas Kopīgais pētniecības centrs ieviesa metodiku funkcionālo lauku teritoriju (FLT) noteikšanai. Tās definē lauku sistēmas, pamatojoties uz piekļuvi svarīgākajiem pakalpojumiem un lauku centru telpisko lomu. FRA ir īpaši vērtīgas starptautiskos salīdzinājumos, ņemot vērā to konsekvento un pārredzamo noteikšanu.

Pārvaldība pār administratīvajām robežām - reaģējot uz globālajām tendencēm

Jāatzīst, ka šādu vispārīgu funkcionālo ģeogrāfisko zonu ierobežojumi kļūst arvien redzamāki. Funkcionālās attiecības starp

vietām mainās lielu pārmaiņu un globālu megatendenču ietekmē, piemēram:

Pāreja no oglekļa intensīvām uz videi draudzīgām darbības nozarēm rada jaunas enerģijas piegādes, prasmju attīstības un rūpnieciskās simbiozes ģeogrāfiskās zonas.

Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un pielāgošanās klimata pārmaiņām prasa pārdomāt ekoloģisko savienojamību, dabisko dzīvotņu izplatību un ūdens resursu noturību.

Iedzīvotāju novecošanās, hronisku slimību pieaugums un veselības aprūpes darbinieku trūkums ir veicinājis jaunas telpiskās konfigurācijas veselības aprūpes nodrošināšanā.

Lai risinātu šos uzdevumus, ir nepieciešama uz risinājumiem vērsta funkcionāla pieeja. Tās mērķis ir apvienot attiecīgās teritorijas un dalībniekus, lai risinātu sarežģītas starpnozarju problēmas. Daudzos gadījumos, saskaroties ar jauniem izaicinājumiem, nepieciešams raudzīties un rīkoties ārpus administratīvajām robežām.

Lai gan pierādījumi par funkcionālajām savstarpējām sasaistēm ir ļoti svarīgi, tie nenodrošina funkcionālās zonas precīzu veidošanos. Šīs zonas bieži vien izveido dalībnieki, dialogā un praktiskā sadarbībā, un to kontūras atspoguļo gan institucionālo, sociālo un politisko gatavību, gan ģeogrāfisko stāvokli.

Iespējas Interreg Europe projektiem

Daudzi **Interreg Europe** projekti risina problēmas, kas prasa sadarbību pār administratīvajām robežām un balstās funkcionālā savstarpējā sasaistē. Piemēram:

Rūpniecības pāreja:

JETSKIR pēta integrētas pieejas taisnīgai pārejai un prasmju pilnveidošanai rūpniecības reģionos.

TRIS veicina rūpnieciskās simbiozes stratēģiju sistēmisko ieviešanu.

Klimata pārmaiņas, bioloģiskā daudzveidība un ūdens:

GreenLUPO izvērtē zemes izmantošanas politiku no ekoloģiskās savienojamības viedokļa.

Gov4Water stiprina ūdens resursu pārvaldību, bet **BIGDATA4RIVERS** uzsver nepieciešamību uzlabot datus upju baseinu pārvaldībai.

Veselības aprūpes sistēmas pārveide:

HUMAN atbalsta pāreju uz iekļaujošu, pieejamu un uz cilvēku orientētu veselības aprūpi, izmantojot digitālās inovācijas.

One Health Gov sniedz informāciju par politikas pamatnostādņēm, kas integrē vides, ekonomikas un sabiedrības veselības jautājumus.

Šie piemēri ilustrē, kā Interreg Europe projekti ņem vērā teritorijas ietekmi uz jaunām tendencēm, kas rada jauna veida teritoriju savstarpējo atkarību.

Tas paver vērtīgu iespēju: politikas veidotājus, kas iesaistīti Interreg Europe projektos, varētu mudināt skaidrāk formulēt to funkcionālās sekas. Apsverot, kā to darbs iekļaujas funkcionālajās teritorijās vai tās pārveido, varētu palielināt to stratēģisko ietekmi un nozīmi politikas izstrādē. Tas varētu arī palīdzēt tiem piekļūt Eiropas Savienības kohēzijas politikas finansējumam, labāk saskaņojot savu pieeju ar EK veicinātajām teritoriāli integrētām pieejām.

Projektiem kopīga pārdomu apmaiņa par funkcionālajām pieejām varētu palīdzēt arī reģioniem, kas saskaras ar daudzām savstarpēji saistītām problēmām. Lai atraisītu sinerģiju starp politikas jomām, nepieciešams vairāk nekā atsevišķi pasākumi; tas ir atkarīgs no kopīgu ģeogrāfisko apstākļu atzīšanas un atbilstošas sadarbības. Tas ievērojami uzlabo sadarbības rentabilitāti pāri administratīvajām robežām vietējām pašvaldībām un reģioniem. Ideālais mērķis ir noteikt daudzfunkcionālas sadarbības jomas, kas sniedz rezultātus, nepārmērīgi apgrūtinot iesaistītos dalībniekus. Tādēļ veiksmīgas funkcionālās pieejas atslēgvārdi ir pragmatisms, atvērtība pārmaiņām un orientācija uz rezultātu.